

Lärrarhandledning till
Ett dockhem av August Strindberg

Carl-Johan Markstedt

www.novellix.se

© Carl-Johan Markstedt 2018

Introduktion

LEDTRÅDAR. Skapa förförståelse och väck förväntningar på novellen genom att studera titel, baksidestext och författarpresentation.

- **TITEL.** Vilka tankar väcker titeln?
- **BAKSIDESTEXT.** Baksidestexten är ett kortare utdrag ur novellen. Vad är det som sker i utdraget? Vilka personer handlar det om? Vilka frågor väcker utdraget?
- **FÖRFATTARPPRESENTATION.** På omslagets insida finns en kort presentation av August Strindberg. När levde han? När publicerades *Ett dockhem*? Ta gärna reda på mer om August Strindberg.
- **DINA FÖRVÄNTNINGAR.** Vad verkar *Ett dockhem* handla om? Vad hoppas du att läsningen ska ge dig?

JÄMSTÄLLDHET. Vad innebär jämställdhet för dig? Hur är en jämställd relation? Hur är en relation som inte är jämställd?

Samtala om texten

Innehåll

1. Vad handlar novellen om? Gör en kort sammanfattning.
2. Under hur lång tid utspelar sig novellen?
3. Vilken bild får du av Vilhelm/Pall? Vilken bild får du av Gullan/Gurli? Hur är deras äktenskap de första åren?
4. Vad är det som utlöser deras kris?
5. Hur beskrivs Ottilia? Vilken betydelse får hon för Gullan?

6. Hur är ett "rätt äktenskap", enligt Gullan, och varför har inte deras äktenskap varit det?
7. Hur ser Pall på Gullans kritik och hur försvarar han deras äktenskap? Hur ser han på Ottilia?
8. Varför fäster Pall, och läkaren, så stor vikt vid att Ottilia är ogift?
9. Vad tänker Palls svärmor om allt och hur lyder hennes råd?
10. Hur fungerar svärmoderns "radikalkur"?
11. I slutet är allt "all right" igen. Vad är det som gör att Pall och Gullan hittar tillbaka till varandra?

Hur novellen är skriven

12. Vad har novellen för berättarperspektiv?
13. Beskriv novellens uppbyggnad: Hur inleds den? Vad är det som driver handlingen framåt? Finns det någon vändpunkt? Hur slutar novellen?
14. Pall är kapten vid flottan, vilket även präglar språket i novellen. Ge exempel. Vilken betydelse har det att Palls yrke får så stort genomslag i novellens språk?

Egna tankar

15. Vilken övergripande bild ger novellen av äktenskapet och frågan om kvinnans frigörelse? Vad tänker du om den bild som novellen ger?
16. Vad det något som du särskilt fastande för i novellen? Varför?

Avslutande diskussionsuppgift – novellens invasionstematik

I sin avhandling *Hushållspolitik – Konsumtion, kön och uppfostran i August Strindbergs Giftas* (Ellerströms, 2017) skriver litteraturvetaren Anna Cavallin att det finns en stark invasionstematik i *Ett dockhem*. Nedan beskrivs invasionstemat (alla citat är ur Cavallins avhandling). Därefter följer förslag på diskussionsfrågor.

Novellens invasionstematik

Rörelsen i novellen går från ”en grundläggande ordning, till invasionen som hotar att upplösa denna ordning, till slutets återställande av ordningen” (s. 243).

1. ORDNINGEN: Novellens inledning – ”De hade varit gifta i sex år” – understryker parets enhet samtidigt som hemmet och äktenskapet etableras som ”den grundläggande ordning som utgör utgångspunkten” (s. 244).

2. INVASIONEN: Ordningen hotas när Ottilia invaderar hemmet och övertar Palls plats. Invasionen inleds med att Gullan skickar Ett dockhem.

3. ÅTERSTÄLLANDE AV ORDNINGEN: Pall och svärmodern utvecklar en strategi; Ottilia ska förföras av Pall. När Gullan blivit svartsjuk ska Pall sedan förföra henne. Därefter ska den idylliska ordning som rådde i novellens början återställas.

Personerna

- **PALL:** ”Fadern och maken är stor, bär vapen och kan även bära sin lilla hustru på armen” (s. 247); handlingskraft med praktiska men även teoretiska kunskaper om matematik, astronomi och medicin. (s. 256).

- **GULLAN:** ”Modern, hustrun – och älskarinnan – är liten och näpen, tröstande och uppmuntrande i sin omsorg om man och barn, men också sexuellt aktiv” (s. 247).

- **OTTILIA:** ”I hennes gestalt samlas föreställningarna om Ibsen, kvinnosaken och den fula emanciperade, misstänkt lesbiska kvinnan”, beväpnad med falsk kunskap, som genom Palls förförelse förs tillbaka in i ”den heterosexuella begärsordningen” (s. 258).

- **SVÄRMODERN:** Hon representerar ”den erfarenhetsbaserade, levda kunskapen” (s. 259).

Frågor att diskutera

1. Hur är relationen mellan Pall och Gullan i början av novellen?
2. När bryter deras kris ut? Hur reagerar Pall?
3. Novellen beskriver en slags kamp. Mellan vilka står kampen? Hur förs kampen?
4. Hur bemöter Pall det som han uppfattar som ett hot mot sitt och Gullans äktenskap? Vilka strategier har han? Vilka andra personer vänder han sig till?
5. Om novellen skildrar en kamp – vem går segrande ur kampen?
6. Vad är novellens budskap?

Skrivuppgifter

ETT ANNAT PERSPEKTIV. Novellen skildras ur Palls perspektiv. Välj en tidpunkt i novellen och skriv en kortare berättelse om vad som händer – fast ur någon annans perspektiv. Välj bland uppgifterna:

1. Berätta om när Ottilia träffar Gullan – ur Ottilias perspektiv. Hur ser Ottilia på Gullan och hennes livssituation? Hur ser Ottilias eget liv ut? Vad rör sig inom henne?
2. Berätta om familjelivet – ur Gullans perspektiv. Hur ser livet ut för henne, ensam med fyra barn, när Pall reser? Vad tänker och känner hon?
3. Berätta om vad som händer sedan – ur Gullans perspektiv. Vad händer efter novellen slutar och vad tänker Gullan om det som skett och om framtiden?

ETT RÄTT ÄKTENSKAP. Pall och Gullan diskuterar intensivt sitt äktenskap och kvinnans frigörelse. Vilka argument har de för sina olika åsikter? Vems parti tar författaren och hur märks det? Skriv ett blogginlägg där du diskuterar dessa frågor. Börja inlägget med att kort presentera novellen.

MITT TIPS. Ett ungdomsmagasin vill trycka en klassisk novell i sin tidning. Du har precis läst Ett dockhem och bestämmer dig för att rekommendera

den. Skriv ett brev till tidningens redaktion och berätta om novellen (handling, miljö, personer etc.) och förklara varför du tror att novellen passar dagens unga. Vilka tankar och frågor väcker novellen? Vad gör den intressant och angelägen?

NOVELLANALYS Gör en textnära analys av novellen. Utgå från "Samtala om texten"-frågorna när du gör din analys, men skriv en sammanhängande text där du väver samman dina svar.

Om jag får bestämma

Låt eleverna samla sina intryck av läsningen genom att laborera med novellens omslag och titel. Här är några förslag på uppgifter.

ETT NYTT OMSLAG. Gör ett förslag på ett nytt omslag. Teckna, måla eller gör ett collage. Du bestämmer själv om du vill utgå från stämningen i berättelsen, en central scen eller den övergripande handlingen när du gör ditt omslag.

EN NY BAKSIDESTEXT. På bokens baksida finns ett kort utdrag ur novellen. Välj ett eget utdrag på fem sex meningar som du tycker fungerar bättre som baksidestext.

EN NY TITEL. Ge novellen en ny rubrik. Förklara varför din nya titel passar så bra till novellen, så som du läser och uppfattar den.

Temaläsning

Ett dockhem fungerar utmärkt att läsa tillsammans med någon eller några av de andra svenska klassiker som Novellix gett ut, framför allt Selma Lagerlöfs *Spökhanden*, Hjalmar Söderbergs *Med strömmen* och Karin Boyes *Ella gör sig fri*. Här är förslag på övergripande uppgifter där eleverna får jämföra två av dessa noveller.

RELATIONER. Alla de fyra novellerna skildrar relationer. Välj två av dem och jämför hur relationstemat behandlas i de båda berättelserna. Vad är det för relationer som skildras? Hur påverkas personerna av sina relationer och hur utvecklas relationerna under berättelsen? Vilken bild ger novellerna av relationerna och hur ser du själv på dem?

UPPBYGGNAD. Välj två av novellerna och jämför hur de är uppbyggda. Hur inleds de? Vad bygger upp spänningen? Vad driver berättelserna framåt? Finns det vändpunkter? När kommer den och hur påverkar den personerna i berättelserna? Hur slutar novellerna?

VÄNDPUNKTER. Alla noveller har en (mer eller mindre tydlig) vändpunkt. Välj två av novellerna och försök att ringa in när vändpunkten kommer. Vad är det som sker? Ur vems perspektiv skildras det, och hur påverkar vändpunkten de olika personerna och handlingen?